

Гоцеделчевска община

Историко-демографски сведения

Едни от най-ранните сведения за района дава Васил Кънчов, преди повече от 115 години: “*Неврокопската каза може да се раздели на 4 части: 1) Мървашки села, 2) села в Неврокопската котловина от двете страни на Места, 3) Чечко и 4) села в Момина клисура. 1) За Мървашките села говорихме доста много. Споменахме даже за някои, които не са от тях, именно за ония в долината на Белотинската река, между клоновете на Стъргач и Св. Тодор планина. 2) Неврокопската котловина състои от едно малко поле, простряно по двата бряга на р. Места, на югоизток от гр. Неврокоп. То се начева на север от устието на Момина клисура и се свършва на югоизток до с. Долна Сангартия, гдето Места наново се впуска в една дълга, мъчно проходима планинска теснина — последната на пътя ѝ за Бялото море. Надлъж полето има до 25 км. По-голямата част лежи на десния бряг на реката, гдето ширината достига 5 до 7 км. По левия бряг на реката, в полите на Доспатите, остава една сидно наклонна равнина от 2—3 км широчина, така щото изцяло котловината има широчина от 8—10 км. Височината ѝ е около 540 м над морското равнище. Тя е доста плодородна и старателно обработена. Няма парче земя, което да стои пусто. Ражда пшеница, ръж, кукуруз и други храни, каквито имаме в Северна България. Лозята тоже стават добри. В долината има 7 села, именно: Баничан на р. Туфча; Чифлиците до Неврокоп, Мусомища на юг от града, Копривлен на шосето за града; Садова на Ляльовската река и Горна и Долна Сънгартия покрай р. Буровица. Обаче голяма част от земята принадлежи на околните села, що са по върхищата. Населението е българско с малки примеси от турци. Главният поминък на жителите е земледелието. В някои села се работи добър тютюн.”/Кънчов,с.262/*

За циганите в казата казва:” **Циганите и тук са изостанали, както и при казите, за които говорихме досега. Ние приемаме, че числото на циганските къщи в цялата каза ще бъде около 350.** Преди да кажем последната дума за числото на населението в Неврокопската каза ще изложем тук една сравнителна таблица, които ни дава Веркович, и официалната статистика от 1881 година и нашите изследвания.

Народност	Нашите данни	Турска статистика	Според зет	Според Веркович
Българи	34 312	29 943	35 059	34 013
Помаци	28 335		11 566	23 310
Турци	10 605		11 026	11 860
Потурчени гърци	500	48 248	450	
Власи	441		250	317
Цигани	2 130	1809	601	-

Евреи	72			
Гърци		872		
Всичко	76 395	79 499	58 952	77 100

Турската статистика е правена **1881** година, а на В. Кънчов – 10 години по-късно – **1891** /Кънчов, Избрани произведения, т. 1, С. 1970, с. 275/

За населението на самият град Неврокоп, Васил Кънчов пише: *“Днес градът има 1310 къщи, от които 1070 са мохамедански, 220 християнски и 12 еврейски. От християнските къщи има 135 български екзархисти, 20 бълг. гъркомански, 55 влашки гъркомански и **5 цигански.** /Кънчов, с.237/*

В ДА – Благоевград, най-ранните споменавания на циганите в региона са от 1963 година. В статистическа справка – отговор се казва, че общия брой на циганското население в града е 973 човека, от които – мъже - 497 и жени – 477. От тях като избиратели се посочват 600 човека / 363 – мъже и 217 – жени/. Като членове на ОФ са посочени 175 човека, обединени в една обща своя организация. За съжаление архива на организацията липсва. От справката научаваме, че 39 човека са участвали в изучаване материалите на 8-мия конгрес на БКП и, че с жените –няма проведени специални курсове за битова култура. Шестдесет човека са били читатели в библиотеката, а от циганите няма участници в самодейните колективи към читалището. На тях са им разяснени 258 –то постановление на МС от 17.12. 1958 “За уреждане въпросите на циганското население” и Указа на Президиума на НС /в. Известия, бр. 63 от 07. 08. 1962/”За засилване борбата против лицата, отклоняващи се от общественно-полезен труд и водещи противообществен, паразитен начин на живот”. Като резултат от това почти всички отклонени от общественно полезен труд са насанени на подходяща работа. В града нетрудоустроени цигани няма. Те работят основно в ДП “Тютюнева промишленост” и “Промкомбината”. От децата - 87 – са прибрани в училище, а 6 – не са прибрани. Почти няма неграмотни в махалите и ако има те сред най-възрастните хора. Циганите от града са добри производственици. Девет работнички от тютюнева промишленост са постоянни ударнички. Ковачът Асен Юсеинов Байрямов от Машинно тракторната станция в Г. Делчев е постоянен ударник, както и ковачът от МТС –с.Дъбница Юсеин Османов е “най-добър в професията. По - голяма част от циганите имат добре уредени и нови къщи. Строят си постоянно и нови къщи. Значителна част от младежите имат собствени мотори. От махалите има трима души имат средно образование, които желаят да продължат във ВУЗ. Това са – Ружди Байрямов Юсеинов, Затие Абдулова Маджирова и Надър Маджуров. В справката е изразено безпокойство, че “...част от циганското население има прояви на турчеене изразяващо се в открито и настойчиво искане за възстановяване на джамията.”/ДА –Благоевград, фонд

Следващата официална справка за циганите в община Гоце Делчев е от 31. октомври, 1984 година и е озаглавена: “Оценка на работата сред българските цигани в Гоцеделчевска община, за изпълнение решението на секретарията на ЦК

на БКП от 1978 година.”/ ДА - Благоевград, Фонд №2 Б, опис №12а. е №43, лист 134-137/

От оценката се получава информация, че през 1984 година на територията на Гоцеделчевска община живеят 1600 български цигани, които съставляват около 5% от общото население. *“Най-значителната част от тях /около 1400 души/, живеят в град Гоце Делчев, а оставалите са пръснати в селата Мосомище, Баничан и др. Възрастовият състав на това население в общината е положителен, преобладава броя на децата /до 14-годишна възраст – над 600 души/. Всички деца, подлежащи на задължително обучение са обхванати в училище. В същото време обаче следва да се отбележи, че значителна част от учениците са сред неуспяващите, мъчно се справят с учебния материал, а и диференцираната работа на учителите с тях е все още незадоволителна. Сравнително по-добре се решава въпроса за обхвата на децата от предучилищна възраст в детските градини и ясли, но и в тази насока първа следва да се извършива значителен по обем работа.”*

Като сериозен успех на партийната работа, се посочва това, че основната част от хората в трудоспособна възраст от това население вече работят в промишлените предприятия, в обслужващата сфера и в селското стопанство. Те са струпани главно в няколко предприятия – “Тютюнева промишленост”, “Строителната организация”, “Благоустройството и комуналното стопанство “Търговия и обществено хранене” и др. Успех е и увеличението брой на българите-цигани и в другите предприятия, в които се изисква по-високо образование и специална квалификация – комбинат “Михаил Антонов”, “Завод “Анеци Узунов”, Завода за преработка на пластмаси, ТПК “Атанас Тешевски”, клон “Труд, клон “Димитър Ежков” и др. *“Този процес се задълбочава едновременно с повишаването на образователното равнище най-вече на младите хора от тези среди, които завършват средно или специално образование и имат квалификация да работят като специалисти. В момента около 45 души от българските цигани са регистрирани в службата “Работна сила” при съвета като търсещи работа. Полагат се усилия за тяхното устройване, но най-често някои от тях проявяват неоснователни претенции за длъжности, които изискват висока квалификация и образование, а отказват да работят в строителството, обслужващата сфера, селското стопанство и др. Вземат се мерки за решаване на този проблем в съответствие със социално-икономическото развитие на общината през тази и следващите петилетки”*

Посочени са и трудностите: *“... произтичащи от липсата на достатъчно висока организационна култура, трудови навици и дисциплина в част от работниците от това население, което става причина за често напускане на работа, за местене от предприятие в предприятие, за недисциплинирани прояви, за самоотлъчки и пр. Въпреки острата нужда от работна ръка в строителството и в селското стопанство, някои от младите хора от това население не желаят да работят в тези сфери и търсят работа в заводите, която е неподходяща за тях, поради това, че те не притежават необходимата квалификация.”*

Посочени са и мерките, които са взети за постепенното разсредоточаване на българите от цигански произход и премахването на обособените квартали с

компактно циганско население. *“Ежегодно по 3-4 семейства се настаняват в новопостроените жилищни блокове в кварталите “Юг” и “Дунав”, на други се предлагат парцели за построяване на къщи в различни квартали на града. Въпреки полаганите усилия, обаче, премахването на обособения цигански квартал в града е трудна и продължителна работа. По всяка вероятност този въпрос ще се решава по-успешно с изграждането през тази и следващите петилетки на новите жилищни блокове в близост до циганския квартал, в които ще се настаняват успоредно и семейства от това население. Сега се вземат мерки за хигиенизирането и благоустрояването на съществуващия квартал, в който вече са изградени много масивни, железобетонни къщи със съвременни условия за живот в тях. Основната част на квартала е с добра пътна мрежа, част от която е асфалтирана, в основни линии са решени проблемите за водоснабдяването и канализацията на същия квартал. Открити са магазини за хранителни стоки – за хляб и мляко и павилион-пивница.”*

Посочва се, че продължават усилията на обществеността в общината за подобряване на работата с българските цигани. Те са обект на обсъждане в заседания на ОБК на БКП /три заседания от 1978 година досега/, на ОБНС /също три заседания/, както и на заседания на ОБК на Отечествения фронт на БПС.

Полагат се усилия за сериозна и задълбочена работа по подготовката и приемането на млади комунисти из средата на циганското население: *“... които да утвърждават като авангард в борбата за решително преодоляване на последиците от историческото наследство на капитализма. Сега от средата на циганското население има общо 17 комунисти, от които 9 души са прието в редовете на БКП след 1978 година, което е плод на подобрената работа в тази насока. Най-голям е броят на приетите комунисти от циганско население в “Тютюнева промишленост” и ТПК “Атанас Тешевски”, малка част, най-вече от малките предприятия членуват в ППО при квартал “Димо Хаджидимов”. Полагат се усилия за приема на нови комунисти, най-вече из средата на младите работници в различните предприятия.”*

В отчета е посочено още, че в комсомолските организации по месторабота и в училищата членуват общо над 350 души. Отчита се и факта, че в ОБК на ДКМС е взето неправилно решение за разформироването на съществуващото доскоро квартално комсомолско дружество, в което са членували младежите и девойките от малките предприятия, където няма изградени комсомолски дружества.

“ Орденоносци от това население досега в общината няма. Значителна част от тях, обаче вече са добри работници и имат данни за награждаване. В “Тютюнева промишленост”, ТПК “Атанас Тешевски” и Стройрайон се обсъжда въпроса за издигане на най-добрите работници от цигански произход като бригадири и за целенасочена работа за тяхното изграждане и развитие като бъдещи низови ръководители.”

Отчета завършва със отбелязване на факта, че в района на циганския квартал е изградена една спортна площадка, в близост до него се изгражда и новия културен дом на града. *“Значителен брой от циганското население, най-вече из средата на младите, са включени в самодейните художествени колективи при читалището в града, както и в самодейните колективи в предприятията /ТПК*

“Ат. Тешевски”, клон “Труд” и пр. В тях с тези младежи се извършва и целенасочена възпитателна работа.”

Нищо не се споменава, че 1982 г. е приключил процеса на насилствена смяна на турско – арабските имена на циганите от общината и подмяна на паспортите им.

През 2005 г. Гоце Делчев има към 30 000 жители. Приблизително 15% от тях са роми. Ромите се самоопределят като мюсюлмани и християни. Мюсюлманите живеят в обособен квартал “Кумсала”. Жилищата им са нови и хубави. Кварталът е благоустроен, с канализация и вода. Двете централни улици са асфалтирани. Една част от ромите живеят и в другите квартали на града.

Основен техен поминък е амбулантната търговия. Можеш да видиш хора от Гоце Делчев във всички селища на региона през пазарните дни. И сега в махалата има занаятчии – обушари, самарджии, тюмбелекчии, ковачи, музиканти. Една голяма част от жените работят в шивашки цехове, а мъжете - в чистота и строителство. Има и учители и медицински сестри. Занимават се и с тютюнопроизводство. В махалата имат своя джамия, изповядват исляма и повечето са си възстановили арабските имена.

Ромите християни живеят като отделна обособена група в района на частната автогара и жк. “Юг”. Самоопределят се като българи и са добре интегрирани сред българското население. Техните деца са по-образовани. По-голяма част от тях са евангелисти.

Ромските деца са обхванати почти изцяло в детските градини. *“Родителите желаят дацата им да са интегрирани сред връстниците си. Не срещаме трудности при работа с ромските деца, но по-трудно се работи с част от родителите им.”*- споделят информатори – детски учители.

с. Корница

Намира се на 13 км. от Гоце Делчев. Има към 1 800 жители. Има 2 ромски къщи. Основен поминък – тютюнопроизводство. Детската градина – 84 деца, едно от тях е ромче.

с. Дъбница

През 1963 година в селото са живели общо 154 цигани, а днес техния брой е към 1000. В селото живеят още турци и християни. Ромите масово се заселват тук след 1989 г. когато част от турците си продават къщите и масово се изселват в Турция. Работят селскостопанска работа, в строителството и в шивашките цехове. Повечето изповядват ислям и една част се самоопределят като турци.

с. Долно Борово

Намира се на 3 км от Гоце Делчев/ близо до река Струма. В селото има около 30 - тина къщички, в повечето от които живеят роми.

В селото сега / ноември 2005г./ живеят 60 човека над 18 години – гласопадаватели и около 40 деца. От тях 8 човека са пенсионери, като три от жените са вдовици. В селото от 60 човека – 10 са българи, а останалите са роми.

Има православна църква, строена 1922 г. И ромите и българите в селото са православни християни. Клисар на църквата е Тодор Стоянов Бунков – българин. Жена му е жива, от Дъбница. По рано са живели в града, но не се е спогодил с баща си и си направил къща тук.

Има до самото село и друг храм.

Селото по-рано е било чифлик и се е казвал “Черкиев чифлик”, а Горно Боровао – “Чам Чифлик”. Преди 40-50 години там са живели основно българи, но имало и няколко цигански семейства. Баба Кадифа ни разказа, че е циганка от Корница и се е оженила в това село- Долно Борово. Самата тя се моли дълго и

съсредоточено в православна църква “Рождество Богородично”, която е построена през 1922 година. Баща ѝ не я давал, защото мъжът и бил от лошо семейство, но тя въпреки всичко се оженила. /има я на снимка/.

Сега живее сама в малка къщичка. Синът ѝ и снаха ѝ - Румяна /на снимка с баба Ленче/ живеят в отделна къща – снимана с дърветата. и имат три деца и внуци.

Къщите са едноетажни, малки и схлупени с много селскостопански пристройки около тях. Улиците са тесни и неасфалтирани. Има ток и вода и канализация на мръсната вода. Има и контейнер за буклуци.

Основно се занимават със земеделие, работници по цеховите и чистотата. Няма нито един без работа. Децата им всички ходят на училище в Горно Борово в основното училище и в детската градина.

